

บทที่ 5

การผลิตถั่วเหลืองฝักสด

5.1 ระบบการผลิตถั่วเหลืองฝักสด

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดจำนวน 62 ครัวเรือน ใน อ.แม่แจ่ม อ. สะเมิง และ อ. พร้าวก. เชียงใหม่ และ อ. หุ่นช้าง จ. ลำพูน จากการศึกษากระบวนการผลิตถั่วเหลืองฝักสดภายใต้ระบบเกษตรพันธะสัญญา พบว่า เมล็ดพันธุ์ที่บริษัทหรือนายหน้านำมาส่งเสริมให้กับเกษตรกร คือ พันธุ์ KPS 292 และพันธุ์คาโอริ โดยบริษัทที่เข้าไปส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ 2 บริษัทใหญ่ ได้แก่ บริษัท เชียงใหม่โพรเซสฟู๊ด จำกัด (มหาชน) และบริษัท ลานนาเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด โดยในแต่ละปีเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกถั่วเหลืองฝักสดประมาณ 1 ไร่ ปลูกช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน โดยมีอายุเก็บเกี่ยว 65 วัน เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดส่วนใหญ่จะปลูกข้าวนาปี ก่อนแล้วจึงปลูกถั่วเหลืองฝักสด จากนั้นอาจเป็นข้าวโพดหวาน มันฝรั่ง หรือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่นายหน้าจะเป็นผู้มารับซื้อผลผลิตของเกษตรกรจากหน้าฟาร์ม โดยราคาจะเป็นราคาประกันที่นายหน้าและเกษตรกรได้มีการตกลงกันไว้ก่อนทำการผลิตในปีนั้น

จากการสัมภาษณ์บริษัทหนึ่งเพิ่มเติมพบว่า บริษัทจะหาเกษตรกรจากเกษตรกรรายเก่าซึ่งปลูกพืชตระกูลถั่วอยู่แล้วหรือปลูกพืชตระกูลคล้าย ๆ กันอยู่ แต่ต้องการขยายการปลูก หรือ เกษตรกรด้วยตนเอง มีการให้ข้อมูลระหว่างกันในเรื่องผลตอบแทนที่ดีจึงบอกต่อ ๆ กัน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทเป็นคนประสานงานระหว่างเกษตรกรกันผู้รวบรวมผลผลิต ผู้รวบรวมจะช่วยหาเกษตรกรและพื้นที่เพราะเป็นคนในพื้นที่และรู้จักเกษตรกรและพื้นที่ดี บริษัทก็จะไปสำรวจพื้นที่เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด นอกจากนี้ก่อนปลูกต้องมีการจัดประชุมระหว่างเกษตรกร บริษัทโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้รวบรวม เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของการเพาะปลูกดูแล โดยจะจัดทุกปี แจงรายละเอียดการห้ามใช้สารเคมีบางตัวในพืชที่ปลูกก่อนพืชในพันธะสัญญาเพราะอาจมีผลต่อพืชได้ ถ้าเป็นเกษตรกรจะประชุมที่หมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการประชุมระหว่างผู้รวบรวมกับบริษัทจะมีการจัดประชุมบริษัท และการประชุมนี้บริษัทก็จะบอกราคาที่เกษตรกรจะได้ในปีนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้รวบรวมโกงเกษตรกร อย่างไรก็ตามมีการชี้แจงด้วยว่าราคาขึ้นกับคุณภาพของเกรด มีอัตราผลผลิตที่ต่ำกว่าเกรดเท่าไรที่บริษัทรับได้ น้ำหนักที่เกษตรกรจะได้ตามอัตราผลผลิตที่ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ การกำหนดเกณฑ์คุณภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติด้วย

ในกรณีของบริษัทที่ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมนี้ มีการทำสัญญาจะทำกับนายหน้าผู้รวบรวมเท่านั้น แต่ในสัญญาได้ผูกพันเกษตรกรไว้ด้วย ผู้รวบรวมก็จะดำเนินการทำสัญญาหรือติดต่อกับบริษัท โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจัดทำทะเบียนรายชื่อเกษตรกรจะอยู่ที่ผู้รวบรวมนั้น ๆ เกษตรกรก็จะทำสัญญาหรือผูกพันกับนายหน้าอีกต่อหนึ่ง ผู้รวบรวมมีการได้รับค่าจัดการพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามบริษัทก็มีการควบคุมเกษตรกรด้วยเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้รวบรวมโกงเกษตรกรและป้องกันไม่ให้เกษตรกรเอาผลผลิตไปขาย หรือช่วยดูแลการผลิต บริษัทจะไม่ให้ผู้รวบรวมหลายรายในพื้นที่หนึ่ง

ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 77.4 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ตามด้วยเกษตรกรร้อยละ 14.5 ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือ ปวช. เกษตรกรร้อยละ 66 และเป็นร้อยละค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับเกษตรกรผู้ปลูกพืชชนิดอื่นในระบบเกษตรกรพันธะสัญญา เคยได้รับการอบรมการเกษตร ด้านการจ้างแรงงานประจำในฟาร์มเกษตรกรทุกคนไม่มีการจ้างแรงงานประจำอยู่ในสวนครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดถึงร้อยละ 67.2 ทำไรเป็นหลักและถือเป็นสัดส่วนร้อยละ เกษตรกรที่ค่อนข้างสูงของการทำไรเป็นหลักเมื่อเทียบกับพืชอื่น ตามด้วยเกษตรกรร้อยละ 14.5 ทำนาเป็นหลัก ร้อยละ 98.4 ของเกษตรกรซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับกลุ่มพืชอื่นระบุว่ามีความเป็นอยู่ปานกลาง และร้อยละ 1.6 ระบุว่ามีความเป็นอยู่ยากจน และขัดสน

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีที่ดินเฉลี่ย 7.63 ไร่ต่อครัวเรือน รายได้ทรัพย์สินเป็นมูลค่าบ้าน โรงเรือน และ รถ เฉลี่ยครัวเรือนละ 416,339 บาท ระบบพืชที่ปลูกเป็นการปลูกถั่วเหลืองฝักสดหลังการปลูกข้าวนาปี หรือปลูกหลังข้าวนาปีตามด้วยมันฝรั่งหรือข้าวโพดแล้วถึงจะปลูกถั่วเหลืองฝักสด ในเกษตรกรบางรายจะปลูกถั่วเหลืองฝักสด ตามด้วยข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และตามด้วยมันฝรั่ง รายได้สุทธิที่เกษตรกรได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยอยู่ที่ 31,404 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.4 ของรายได้เงินสดของครัวเรือนทั้งหมด เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดจะมีสัดส่วนของเงินกู้ที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตรมีค่าเฉลี่ยร้อยละเงินกู้ที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตรอยู่ร้อยละ 57.5

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพียงร้อยละ 41.9 มีสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร และร้อยละ 58.1 เป็นการทำสัญญาปากเปล่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.7 ทำสัญญากับนายหน้าตัวแทนของบริษัทโดยตรง อีกร้อยละ 17.7 ทำสัญญากับนายหน้าอิสระ มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 14.5 ทำสัญญากับบริษัทโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 43.5 ได้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมาแล้วเพียง 1 – 5 ปี อีกร้อยละ 40.3 ได้ทำมาแล้ว 6 – 10 ปี มีเพียงร้อยละ 1.6 ทำมาแล้ว 16 – 20 ปี ผู้ที่แนะนำการปลูกถั่วเหลืองฝักสดให้เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นพนักงานส่งเสริมของบริษัทรองลงมาคือ นายหน้าที่รู้จัก และ เพื่อนบ้าน

การปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบพันธะสัญญานั้น เกษตรกรร้อยละ 59.7 ระบุว่า มีการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเป็นพืชเดียวในระบบพันธะสัญญา เกษตรกรร้อยละ 32.3 ที่ระบุว่าปลูกมันฝรั่งในระบบเกษตรกรพันธะสัญญาด้วย ร้อยละ 6.5 ปลูกข้าวโพดหวานในระบบพันธะสัญญาด้วย เกษตรกรร้อยละ 81.7 ระบุว่าไม่เคยมีประสบการณ์ที่ทำพืชอื่นหรือสัตว์อื่นในระบบเกษตรกรพันธะสัญญา ส่วนอีกร้อยละ 5.0 เคยทำเกษตรกรพันธะสัญญาในพืชอื่น แต่ได้เลิกทำไปเพราะขาดทุน

ในด้านข้อตกลงด้านปัจจัยการผลิต พบว่า เกษตรกรทุกรายให้ข้อมูลว่ามีการกำหนดพันธุ์ที่ใช้และต้องซื้อจากบริษัทเท่านั้น โดยทุกรายซื้อเป็นเงินสด ส่วนปุ๋ยเกษตรกรทุกรายและสารเคมีกำจัดแมลงและศัตรูพืช (ร้อยละ 98.4) มีข้อตกลงที่เกษตรกรต้องซื้อจากบริษัทหรือนายหน้า

เกษตรกรร้อยละ 48.4 และเป็นร้อยละที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับพืชอื่นระบุว่าบริษัท (หรือ นายหน้า) มีการกำหนดลักษณะพื้นที่ปลูก ร้อยละ 27.4 ระบุว่ามีการกำหนดขนาดการผลิตหรือโควตาในการผลิตที่แน่นอน ร้อยละ 59.7 ซึ่งเป็นร้อยละที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับพืชอื่นระบุว่ามีการกำหนดการตรวจสอบ

แปลงผลิตจากเจ้าหน้าที่บริษัทหรือตัวแทนบริษัท ส่วนการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์อื่น หรือ การจัดหา แหล่งทุนในการผลิต มีน้อยเพียงร้อยละ 12.9 และ 4.8 ตามลำดับเท่านั้น

ในด้านการตกลงรับซื้อผลผลิต ร้อยละ 41.9 ระบุว่ามีการประกันจะรับซื้อผลผลิตโดยไม่ระบุ ปริมาณที่แน่นอน ในขณะที่ร้อยละ 82.3 ระบุว่ามีการประกันราคาซื้อขั้นต่ำโดยระบุเกรดหรือคุณภาพ ผลผลิต และอีกร้อยละ 8.1 ระบุว่ามีการรับประกันว่าจะรับซื้อผลผลิตแต่ไม่ได้ระบุราคาซื้อที่แน่นอน

ในด้านการแบ่งปันค่าใช้จ่าย พบว่า ในกรณีปัจจัยการผลิตเสียหาย เช่นเมล็ดพันธุ์เน่าเสีย เกษตรกรร้อยละ 14.5 ระบุว่าเกษตรกรรับผิดชอบเองทั้งหมด ร้อยละ 71 ระบุว่าบริษัทรับผิดชอบบางส่วน และร้อยละ 14.5 ระบุว่าบริษัท/นายหน้า รับผิดชอบโดยเปลี่ยนปัจจัยการผลิตให้โดยไม่คิดเงิน ในกรณี ผลผลิตเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง พายุ เกษตรกรร้อยละ 25.8 ระบุว่า เกษตรกร รับผิดชอบเองทั้งหมด และร้อยละ 69.4 ระบุว่า เกษตรกรได้รับยกเว้นหนี้สินที่มีกับทางคู่สัญญาบางส่วน ร้อยละ 4.8 เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สิน และร้อยละ 4.8 เช่นเดียวกัน เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สิน และได้รับค่าชดเชยจำนวนหนึ่ง ในด้านผลผลิตเสียหายจากโรคระบาดและแมลง เกษตรกรร้อยละ 64.5 ระบุว่า เกษตรกรต้องรับผิดชอบค่าปัจจัยการผลิตเอง ร้อยละ 21 เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สินที่มีกับ ทางคู่สัญญาบางส่วนร้อยละ 14.5 เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สินและได้รับเงินค่าชดเชยบางส่วน

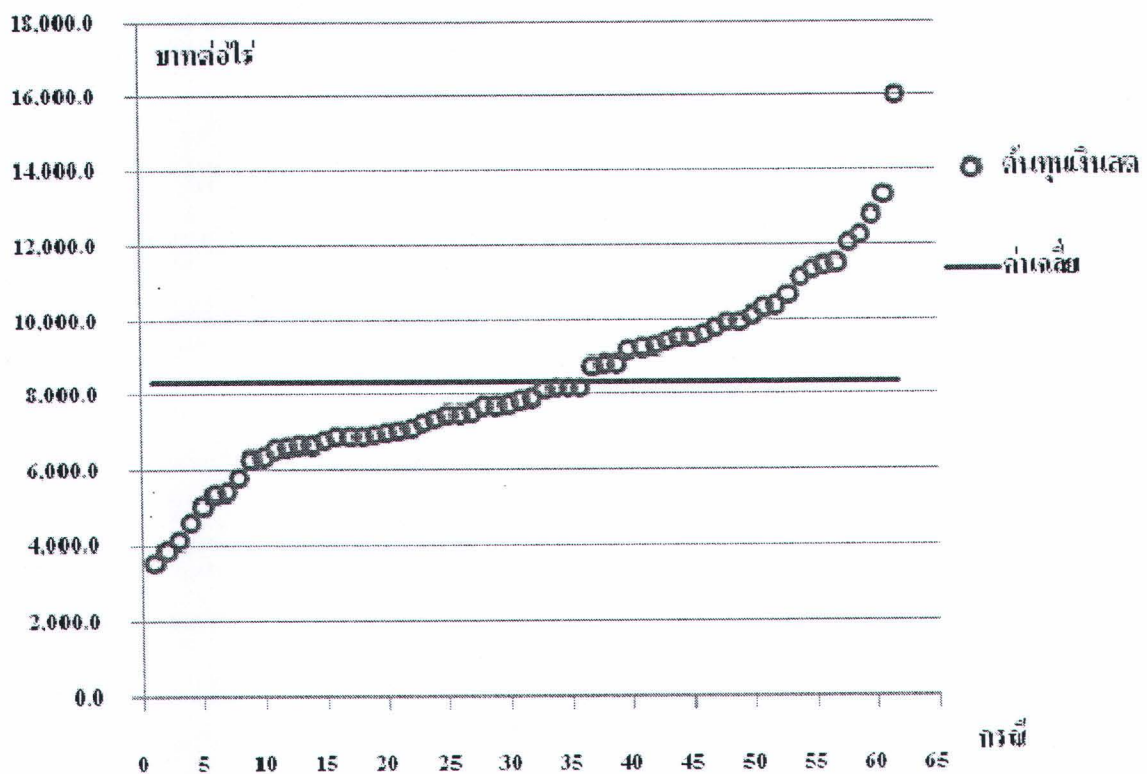
5.2 ต้นทุน รายได้ และกำไร ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญา

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของต้นทุน รายได้และกำไรต่อไร่ ของการปลูกถั่วเหลืองฝัก สดในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553 จากเกษตรกรทั้งหมด 62 ราย

จากการคำนวณข้อมูลต้นทุนการผลิต พบว่าในส่วนของต้นทุนเงินสดของถั่วเหลืองฝักสด มีต้นทุน เงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 8,329.12 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 7,872.08 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,404.97 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของต้นทุนเงินสด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะอยู่ในช่วง 6,867.92 - 9,736.88 บาทต่อไร่ โดยส่วนใหญ่ เกษตรกรมีต้นทุนเงินสดในช่วง 7,001 - 9,000 บาทต่อไร่ ถึง 19 รายคิดเป็นร้อยละ 30.65 ของเกษตรกรตัวอย่าง ตามด้วยต้นทุนเงินสดในช่วง 5,001 - 7,000 บาท ต่อไร่โดยมีเกษตรกรจำนวน 16 รายคิดเป็นร้อยละ 25.81 ของเกษตรกรทั้งหมด ช่วงต้นทุนเงินสดที่สูงสุด คือ 13,001 - 16,000 บาทต่อไร่ มีเพียง 2 รายหรือคิดเป็น ร้อยละ 3.23 ของเกษตรกรตัวอย่าง (ตารางที่ 5.1 และ รูปที่ 5.1) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (CV) ของต้นทุนเงินสดถั่วเหลืองฝักสดในปีการ เพาะปลูก 2552/ 2553 เท่ากับ 0.29 แสดงว่ามีความผันผวนของต้นทุนเงินสดค่อนข้างต่ำ หากพิจารณารูป ที่ 5.1 จะเห็นได้ว่า มีเกษตรกรหนึ่งรายที่มีต้นทุนเงินสดสูงกว่าเกษตรกรรายอื่นค่อนข้างมากโดยมีต้นทุน เงินสดถึง 16,040 บาทต่อไร่ เนื่องจากเกษตรกรรายนี้มีค่าใช้จ่ายโดยเกือบทุกรายการค่อนข้างสูงทั้งค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าจ้างเหมาในการปลูกและเก็บเกี่ยว

ตารางที่ 5.1 ต้นทุนเงินสดของการปลูกกล้วยเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ต้นทุนเงินสด (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
3,001 - 5,000	4	6.45	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 62 ราย (บาทต่อไร่)	8,329.12
5,001 - 7,000	16	25.81	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)	7,872.08
7,001 - 9,000	19	30.65	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)	2,404.97
9,001 - 11,000	14	22.58	25% percentile (บาทต่อไร่)	6,867.92
11,001 - 13,000	7	11.29	75% percentile (บาทต่อไร่)	9,736.88
13,001 - 16,000	2	3.23	Coefficient of variation	0.29
รวม	62	100.00		

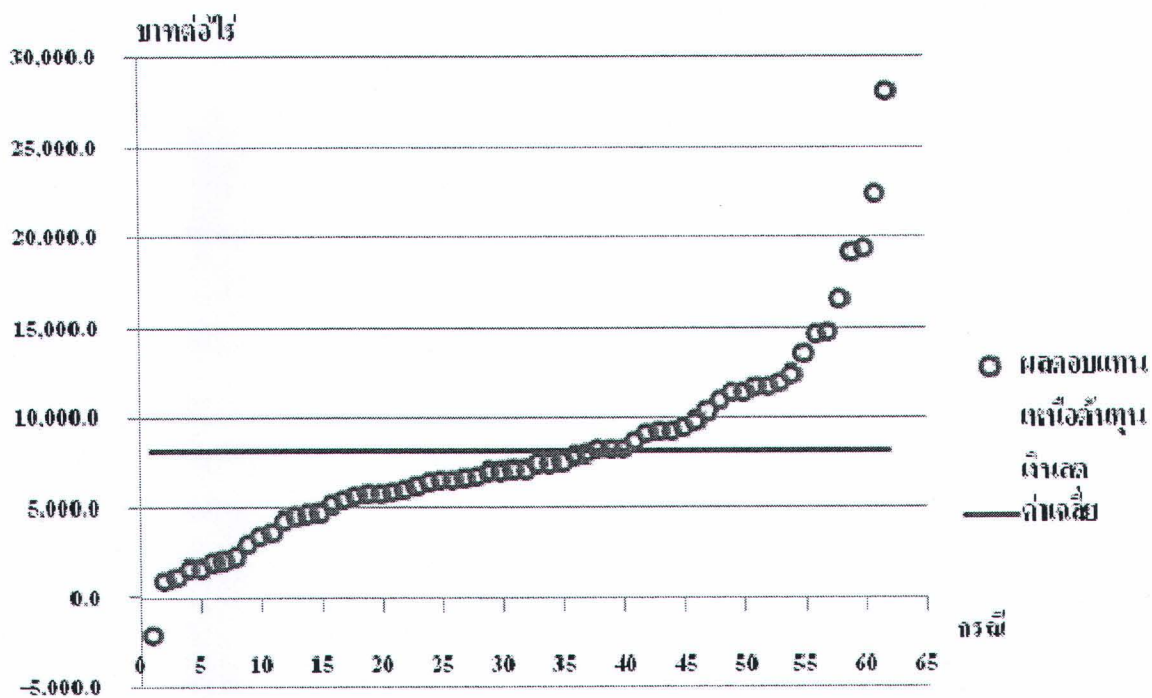
รูปที่ 5.1 การแจกแจงของต้นทุนเงินสดของการปลูกกล้วยเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดประจำปีการเพาะปลูก 2552/2553 พบว่า มีค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 8,163.78 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 7,138.75 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,304.14 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดอยู่ในช่วง 5,271.25 - 10,295.83 บาทต่อไร่และเป็นช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรได้รับมากที่สุด รองลงมาคือผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในช่วงตั้งแต่ไม่ได้เลยจนถึง 5,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 14 รายคิดเป็นร้อยละ 22.58 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรร้อยละ 2 ของเกษตรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนต้นทุนเงินสดจากข้อมูลในตารางที่ 5.2 และ รูปที่ 5.2 จะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีการกระจายระดับปานกลางถึงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดมีค่า 0.65 ถ้าพิจารณาการกระจายข้อมูลดังแสดงในรูปที่ 5.2 พบว่ามีกรณีที่เกษตรกรได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดสูงถึง 28,120 บาทต่อปีจำนวน 1 ราย เพราะเกษตรกรรายนี้สามารถทำผลผลิตต่อไร่ได้สูงถึง 2,400 กก.ต่อไร่ ในขณะที่เกษตรกรอื่นมีผลผลิตเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1,100 กก.ต่อไร่ สำหรับเกษตรกรอื่นที่ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดสูงเป็นเพราะผลผลิตต่อไร่สูงเช่นเดียวกัน มีเกษตรกรจำนวน 1 รายที่ได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเป็นลบ หรือเกิดขาดทุนจากต้นทุนเงินสดเนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาฝนแล้งและโรคแมลงระบาดทำให้ผลผลิตเสียหายจำนวนมาก

ตารางที่ 5.2 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดจากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือ ต้นทุนผันแปรเงิน สด (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
(5,000) - 0	1	1.61	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 62 ราย (บาท	8,163.78
0 - 5,000	14	22.58	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)	7,138.75
5,001 - 10,000	31	50.00	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)	5,304.14
10,001 - 15,000	11	17.74	25% percentile (บาทต่อไร่)	5,271.25
15,001 - 20,000	3	4.84	75% percentile (บาทต่อไร่)	10,295.83
20,001 - 25,000	1	1.61	Coefficient of variation	0.65
25,001 - 30,000	1	1.61		
รวม	62	100.00		

หมายเหตุ () คือจำนวนตัวเลขแสดงตัวเลขการมีผลตอบแทนน้อยกว่าต้นทุนเงินสดหรือต้นทุนเงินสดมากกว่ารายได้

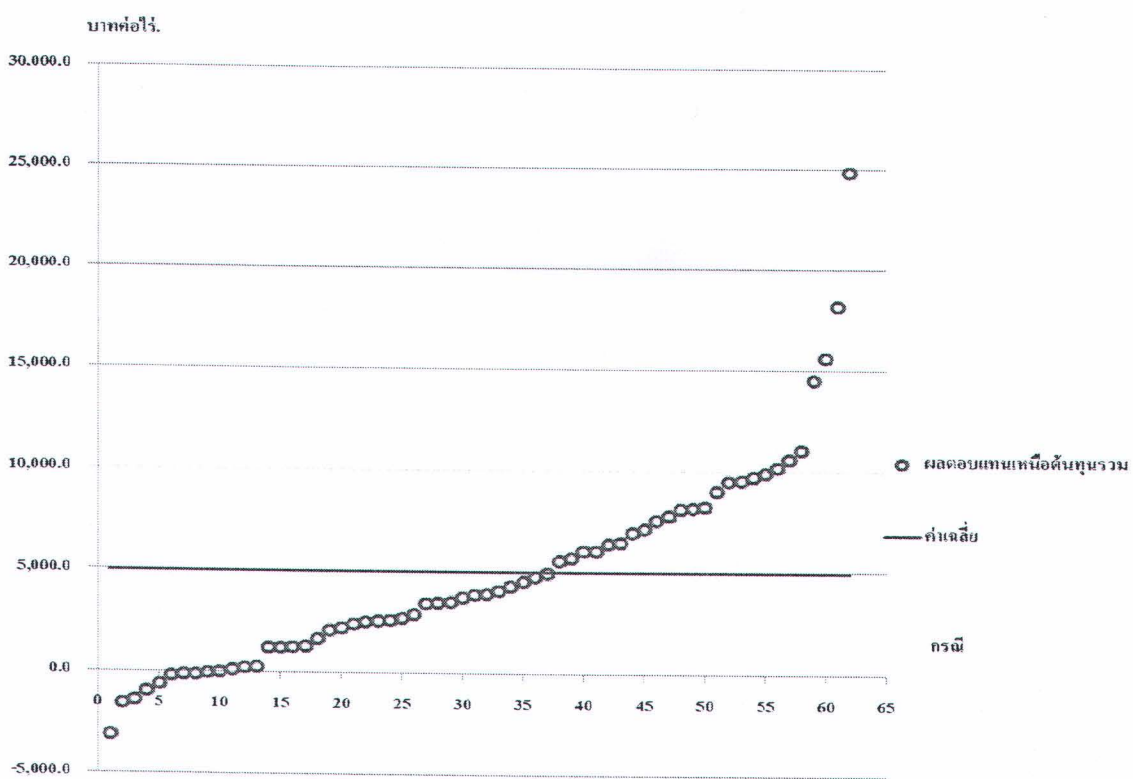
รูปที่ 5.2 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบ
เกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

การวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดประจำปีการเพาะปลูก 2552/2553 ของถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญา พบว่า มีค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 4,941.52 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 3,900.48 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,079.50 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดอยู่ในช่วง 1,259.63 – 7,740.71 บาทต่อไร่ และช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรจำนวนมากได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดคือช่วงตั้งแต่ไม่ได้เลยจนถึง 5,000 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.16 ของเกษตรกรทั้งหมด รองลงมาคือผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดในช่วงตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 18 รายคิดเป็นร้อยละ 29.03 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรร้อยละ 14.52 ของเกษตรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนสุทธิ ซึ่งมีร้อยละที่น้อยที่สุดในกลุ่มพืช ข้อมูลในตารางที่ 5.3 และ รูปที่ 5.3 จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีการกระจายระดับค่อนข้างมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดมีค่า 1.03 ถ้าพิจารณาการกระจายข้อมูลดังแสดงในรูปที่ 5.3 พบว่ามีกรณีที่เกษตรกรได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดสูงถึง 26,799 บาทต่อไร่ต่อปี จำนวน 1 ราย เพราะเกษตรกรรายนี้สามารถทำผลผลิตต่อไร่ได้สูงมาก

ตารางที่ 5.3 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญา
ประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือ					
ต้นทุนทั้งหมด (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ			
(5,000) - 0	9	14.52	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 62 ราย(บาทต่อ		4,941.59
0 - 5,000	28	45.16	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)		3,900.48
5,001 - 10,000	18	29.03	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)		5,079.50
10,001 - 15,000	4	6.45	25% percentile (บาทต่อไร่)		1,259.63
15,001 - 20,000	2	3.23	75% percentile (บาทต่อไร่)		7,740.71
25,001 - 30,000	1	1.61	Coefficient of variation		1.03
รวม	62	100.0			

หมายเหตุ () คือจำนวนตัวเลขแสดงการขาดทุนเพราะตัวเลขต้นทุนรวมมากกว่ารายได้

รูปที่ 5.3 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดต้นทุนการผลิตของการปลูกถั่วเหลืองฝักสดใน
เกษตรกรพันธะสัญญา จากตารางที่ 5.4 จะเห็นได้ว่า ต้นทุนเงินสดมีสัดส่วนต้นทุนสูงเมื่อเทียบกับต้นทุน
ทั้งหมด โดยมีต้นทุนเงินสดจำนวน 8,329.12 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 72.11 ของต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนเงินสดที่สำคัญได้แก่ ค่าปุ๋ยซึ่งมีค่าถึง 2,806.63 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.30 ของต้นทุนทั้งหมด
ตามด้วยค่าจ้างเหมา ปลูกและเก็บเกี่ยว มีค่าเท่ากับ 2,321.08 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.09 ของต้นทุน
ทั้งหมด ค่าเมล็ดพันธุ์เป็นต้นทุนเงินสดตัวหนึ่งที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง มีค่าเท่ากับ 1,159.37 บาทต่อไร่
หรือ ร้อยละ 10.04 ของต้นทุนทั้งหมด สำหรับต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน
โดยเฉพาะค่าแรงงานในครัวเรือนมีค่า 2,475.69 บาทต่อไร่คิดเป็นร้อยละ 21.43 ของต้นทุนทั้งหมด เมื่อ
เทียบรายได้จากการขายถั่วเหลืองฝักสดที่มีค่าเท่ากับ 16,492.89 บาทต่อไร่ กับต้นทุนเงินสดจำนวน
8,329.12 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 8,163.78 บาทต่อไร่ ซึ่ง
ถือเป็นผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูง และหากพิจารณาเทียบรายได้กับ ต้นทุนทั้งหมดจำนวน 11,551.30 บาท
ต่อไร่ สามารถคำนวณอัตราส่วนผลประโยชน์หรือรายรับต่อต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 1.43 แสดงถึงเกษตรกรมี
ผลตอบแทนมากกว่าต้นทุน หรือ เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดถึง 4,941.59 บาทต่อไร่
จะเห็นได้ว่าถั่วเหลืองฝักสดเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูงกับเกษตรกร นอกจากนี้หากพิจารณาถึง
ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน ซึ่งค่านี้มีหน่วยเป็นบาทต่อวันมีค่าเท่ากับ 490.26 บาทต่อวัน
(ตารางที่ 5.4) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยในพื้นที่ซึ่งมีค่าประมาณ 164 บาทต่อวัน จะ
เห็นได้ว่าผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือนในกรณีถั่วเหลืองฝักสดมีค่าสูงกว่าค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยต่อ
วันมาก ถั่วเหลืองฝักสดจึงเป็นพืชในระบบพันธะสัญญาตัวหนึ่งที่เป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรได้ดี

ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนนั้น พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ
ร้อยละ 98.01 และอัตราผลตอบแทนต่อทรัพย์สินเท่ากับร้อยละ 197.11 ซึ่งถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เกิน
ร้อยละ 10 ก็จะมีความคุ้มค่าในการลงทุน

ตารางที่ 5.4 ต้นทุน รายได้และกำไร จากการปลูกกล้วยเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปี
การเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

หน่วย บาทต่อไร่

รายการ	ค่าเฉลี่ย ^า	ร้อยละของ ต้นทุนรวม	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ต้นทุน			
ค่าจ้างเหมารถไถ	646.45	5.60	326.10
ค่าเมล็ดพันธุ์	1,159.37	10.04	265.24
ค่าจ้างแรงงานที่เป็นเงินสด	438.99	3.80	612.31
ค่าจ้างเหมา ปลูกและเก็บเกี่ยว	2,321.08	20.09	1,360.08
ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืช	601.68	5.21	477.81
ค่าปุ๋ย	2,806.63	24.30	1,216.13
ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า	82.81	0.72	201.66
ค่าน้ำ	4.78	0.04	23.80
ค่าวัสดุสำหรับ การเตรียมดิน ปลูก เก็บเกี่ยว และการขาย	251.34	2.18	327.44
ค่าขนส่งในการขาย	15.97	0.14	57.87
รวมต้นทุนเงินสด	8,329.12	72.11	2,404.97
ค่าแรงงานที่ไม่เป็นเงินสด	2,475.69	21.43	2,308.06
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	385.47	3.34	453.51
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	361.03	3.13	98.20
รวมต้นทุนทั้งหมด	11,551.30	100.00	3,391.29
รายได้จากการขายผลผลิต	16,492.89		5,613.11
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด(“รายได้สุทธิ”) ^บ	8,163.78		5,304.14
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด	4,941.59		5,079.50
จำนวนแรงงานครัวเรือน(คน – วันต่อไร่)	15.13		14.72
ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน (บาทต่อวัน)	490.26 ^ค		941.58
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสด (ร้อยละ)	98.01		
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ)	197.11		
อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนทั้งหมด	1.43		

หมายเหตุ: ^าค่าเฉลี่ยคำนวณจากเกษตรกรทั้งหมด 62 ราย

^บรายได้สุทธิในความหมายของเกษตรกร คือ ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด

^คเทียบกับค่าจ้างแรงงานในพื้นที่ เท่ากับ 164 บาทต่อคนต่อวัน

5.3 ความเสี่ยงของการผลิตถั่วเหลืองฝักสด

5.3.1 ความเสี่ยงของผลผลิต ราคาและรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

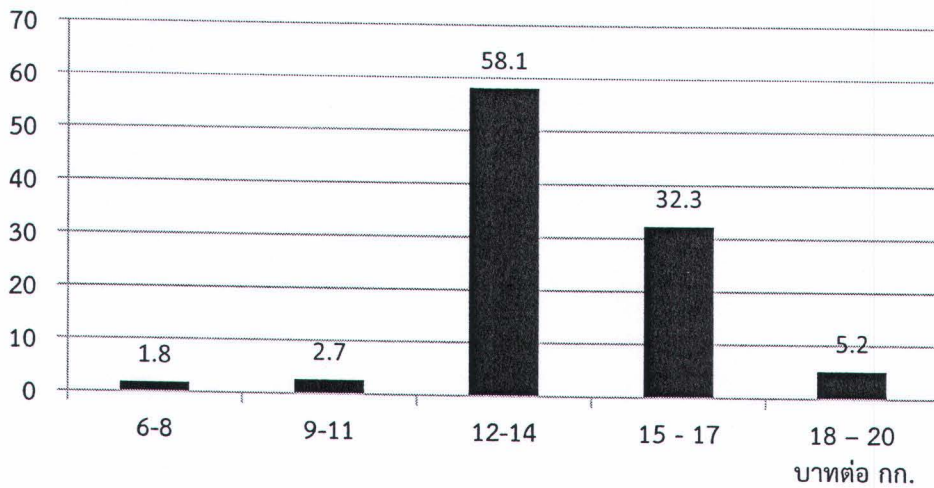
ในส่วนนี้จะนำเสนอความแปรปรวน และ โอกาสของการเกิดขึ้นของ ราคา ผลผลิต และ รายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดตามระบบเกษตรพันธะสัญญา

จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดจำนวน 62 ราย ถึงราคา ผลผลิต และรายได้ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่าในส่วนของ การเกิดขึ้นของราคาถั่วเหลืองฝักสดมีการแจกแจงของราคาได้เป็น 446 กรณี โดย มีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 13.98 บาทต่อกิโลกรัม ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 14 บาทต่อกก. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.68 บาทต่อกก.ในด้านการกระจายตัวของราคา พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณีจะได้รับราคาอยู่ในช่วง 14.00 – 14.50 บาทต่อกก.โดยส่วนใหญ่ เกษตรกรขายได้ในช่วงราคา 12 ถึง 14 บาทต่อกิโลกรัม ถึง 259 กรณี คิดเป็นร้อยละ 58.1 ของกรณีที่เกิดขึ้นทั้งหมด ช่วงราคาที่สูงที่สุดคือ 18 - 20 บาทต่อกิโลกรัม มีเพียงร้อยละ 5.2 ของกรณีที่เกิดขึ้นทั้งหมด (ตารางที่ 5.5 รูปที่ 5.4 และ 5.5) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (CV) ของราคาของถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี เท่ากับ 0.12 แสดงว่ามีความผันผวนของราคาค่อนข้างต่ำ เกษตรกรให้ข้อมูลว่าการผันผวนของราคา ราคาที่จะได้จะมากหรือน้อย เกิดจากการกำหนดของบริษัทหรือนายหน้า โดยจะมีการให้ปรับราคาประกันรับซื้อให้สูงขึ้นจากการที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นหรือในกรณีที่ผลผลิตในปีนั้นๆ ออกน้อย

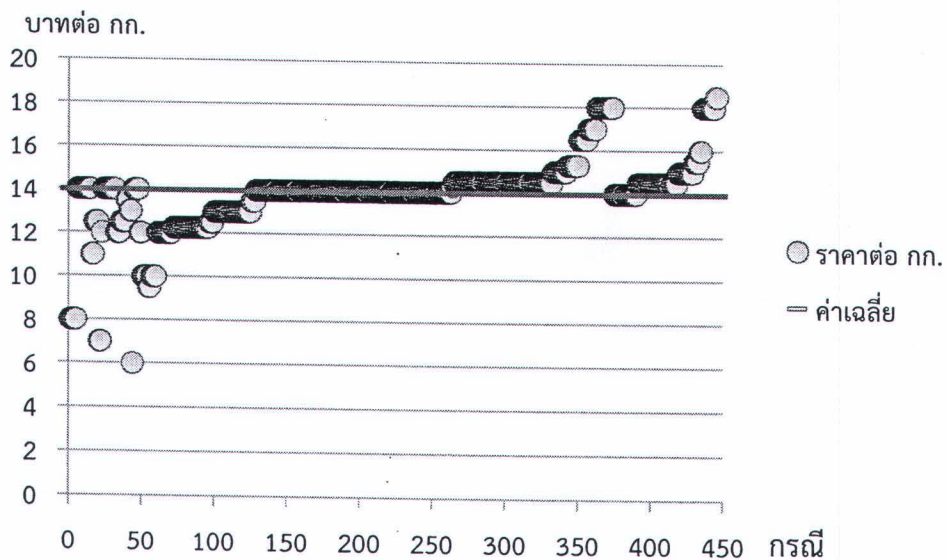
ตารางที่ 5.5 ราคาของถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

ราคา (บาทต่อกก.)	จำนวน	ร้อยละ		
6 - 8	8	1.8	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อกก.)	13.98
9 - 11	12	2.7	มัธยฐาน: Median (บาทต่อกก.)	14.00
12 - 14	259	58.1	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อกก.)	1.68
15 - 17	144	32.3	25% percentile (บาทต่อกก.)	14.00
18 - 20	23	5.2	75% percentile (บาทต่อกก.)	14.50
			Coefficient of variation	0.12
รวม	446	100.00		

ร้อยละ

รูปที่ 5.4 ราคาถั่วเหลืองฝักสดต่อกิโลกรัม ในรอบ 10 ปี

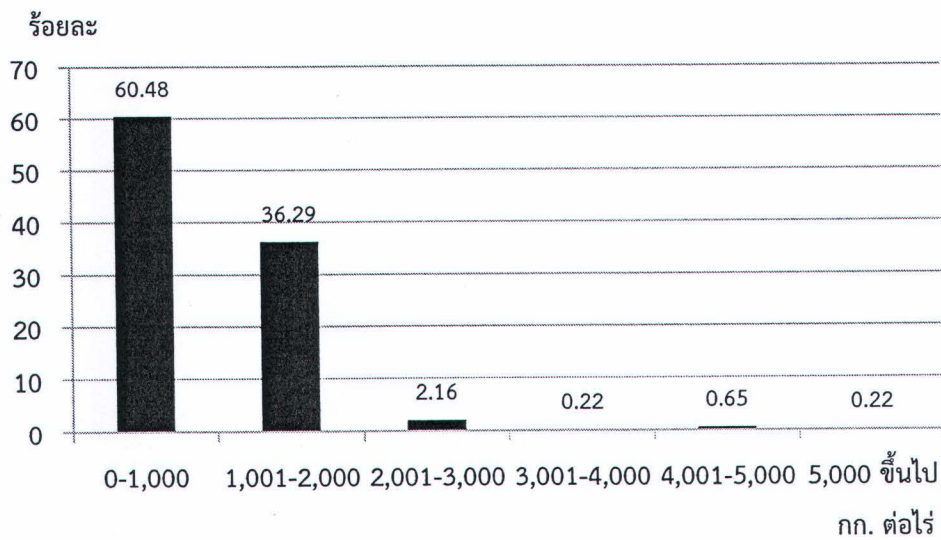
รูปที่ 5.5 การกระจายตัวของราคาถั่วเหลืองฝักสด ในรอบ 10 ปี

ในส่วนของความแปรปรวนของผลผลิตต่อไร่ของถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี มีกรณีเกิดขึ้นทั้งหมด 463 กรณี หากพิจารณาถึงค่าเฉลี่ยของผลผลิตต่อไร่จะอยู่ที่ 1,123.15 กิโลกรัม ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 1,000.00 กก. ต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 723.60 กก. ต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของผลผลิตต่อไร่ พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะมีผลผลิตต่อไร่ อยู่ในช่วง 800 - 1,275 กก.ต่อไร่ ผลผลิตต่อไร่ในช่วง 0 - 1,000 กิโลกรัม เป็นช่วงที่มีกรณีเกิดขึ้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.48 ของกรณีที่เกิดขึ้นทั้งหมด รองลงมาคือช่วงผลผลิต 1,001 - 2,000 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกิดขึ้นร้อยละ 36.29 จากตารางที่ 5.6 รูปที่ 5.6 และ

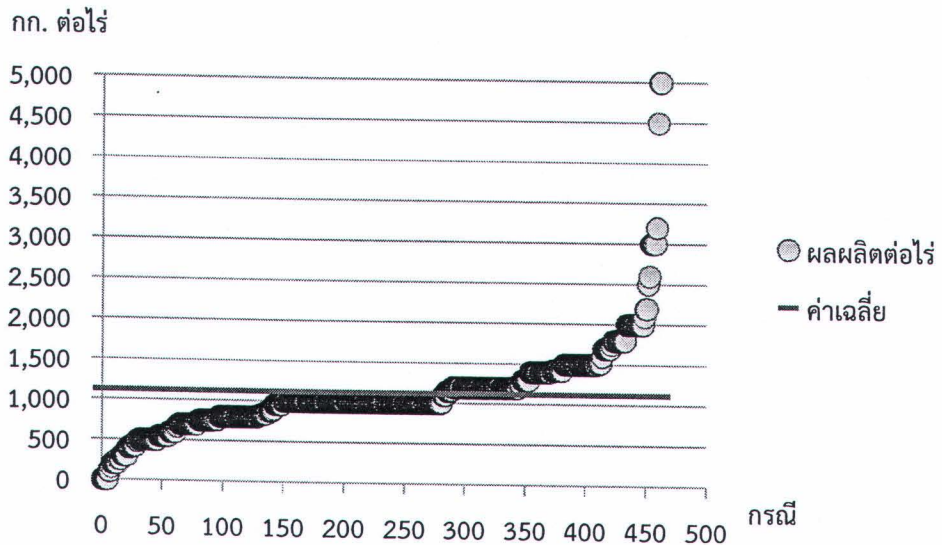
5.7พบว่าผลผลิตต่อไร่มีความผันผวนในระดับปานกลาง ($CV = 0.64$) สาเหตุของความผันผวนของจำนวนผลผลิตขึ้นอยู่กับ การเกิดขึ้นของทั้งภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม หรือฝนแล้ง และโรคและแมลงรบกวนที่เกิดขึ้นในแต่ละปี

ตารางที่ 5.6 ผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดต่อไร่ ต่อปี ในรอบ 10 ปี

ผลผลิต (กิโลกรัมต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
0-1,000	280	60.48	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อปี)	1,123.15
1,001-2,000	168	36.29	มัธยฐาน: Median (บาทต่อปี)	1,000.00
2,001-3,000	10	2.16	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อปี)	723.60
3,001-4,000	1	0.22	25% percentile (บาทต่อปี)	800.00
4,001-5,000	3	0.65	75% percentile (บาทต่อปี)	1,275.00
5,000 ขึ้นไป	1	0.22	Coefficient of variation	0.64
รวม	463	100.00		

รูปที่ 5.6 ผลผลิตต่อไร่ของถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

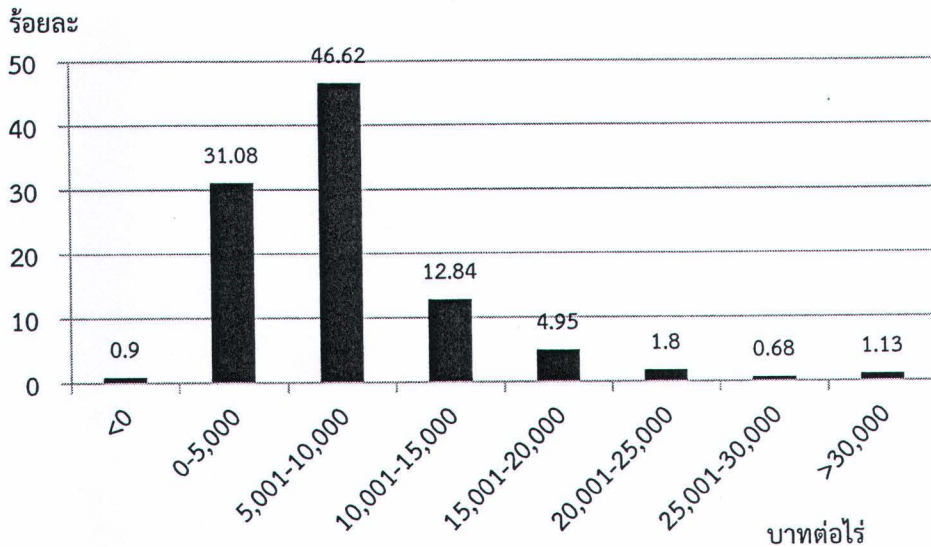
รูปที่ 5.7 การกระจายตัวของผลผลิตต่อไร่ของถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

สำหรับรายได้ที่เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดได้ให้ข้อมูล พบว่าในรอบ 10 ปี มีรายได้เกิดขึ้นทั้งหมด 444 กรณี มีค่าเฉลี่ยของรายได้เท่ากับ 8,240.93 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 6,666.67 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,836.14 บาทต่อไร่ในด้านการกระจายตัวของรายได้ พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับราคาอยู่ในช่วง 5,000 - 10,000 บาทต่อกรณี. รองลงมาคือรายได้ในช่วงตั้งแต่ไม่ได้เลยจนถึง 5,000 บาทต่อไร่ มีโอกาสที่เกิดขึ้นร้อยละ 31.08 จากข้อมูลในตารางที่ 5.7 รูปที่ 5.8 และ รูปที่ 5.9 จะเห็นได้ว่ารายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีการกระจายตัวปานกลาง รายได้สุทธิที่แสดงในตารางเหล่านี้ เป็นรายได้สุทธิที่ระบุโดยเกษตรกร ซึ่งมักไม่ได้คิดแรงงานของตนเอง ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของรายได้มีค่า 0.71 แสดงถึงความแปรปรวนระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความแปรปรวนของราคาที่อยู่ในระดับต่ำและ ผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง

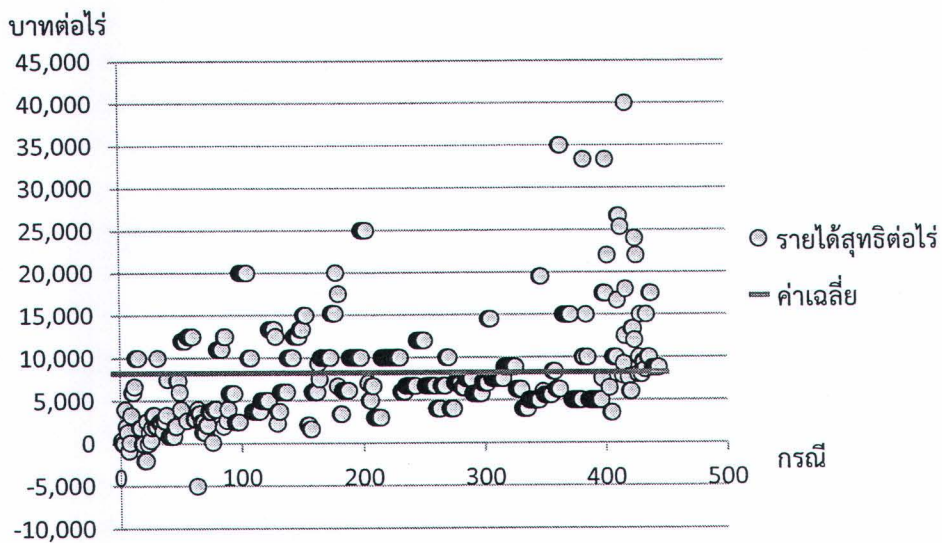
ตารางที่ 5.7 รายได้ต่อไร่จากการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

รายได้ (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
<0	4	0.90	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อปี)	8,240.93
0-5,000	138	31.08	มัธยฐาน: Median (บาทต่อปี)	6,666.67
5,001-10,000	207	46.62	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อปี)	5,836.14
10,001-15,000	57	12.84	25% percentile (บาทต่อปี)	5,000.00
15,001-20,000	22	4.95	75% percentile (บาทต่อปี)	10,000.00
20,001-25,000	8	1.80	Coefficient of variation	0.71
25,001-30,000	3	0.68		
>30,000	5	1.13		
รวม	444	100.00		

รูปที่ 5.8 รายได้สุทธิต่อไร่ ของการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

รูปที่ 5.9 การกระจายรายได้สุทธิของการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปี

5.3.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงรวมโดยพิจารณาระดับผลผลิต และราคาของการผลิตถั่วเหลืองฝักสด

ในกรณีของถั่วเหลืองฝักสด การวิเคราะห์ความเสี่ยงรวมโดยพิจารณาระดับผลผลิตและราคาที่ได้รับแสดงดังตารางที่ 5.8 แสดงระดับผลผลิตต่อไร่ของถั่วเหลืองฝักสด ผลผลิตที่ต่ำกว่า 761.35 กก.ต่อไร่ ถือว่าอยู่ในระดับต่ำ มีค่ากลางอยู่ที่ 380.68 กก.ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 20.73 ถ้าผลผลิตต่อไร่อยู่ในช่วง 761.35 - 1,485.95 กก.ต่อไร่ ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่ากลางอยู่ที่ 1,123.15 กก.ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.56 และถ้าผลผลิตต่อไร่สูงกว่า 1,484.95 กก.ต่อไร่ มีค่ากลางอยู่ที่

2,242.48 กก.ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 17.71 ในขณะที่ตารางที่ 5.9 พบว่าระดับราคาถั่วเหลืองฝักสดที่ต่ำกว่า 13.14 บาทต่อกก. ถือว่าอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่ากลางอยู่ที่ 9.57 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 22.42 ระดับราคาปานกลางอยู่ที่ 13.14 - 14.83 บาทต่อกก. มีค่ากลางอยู่ที่ 13.99 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.88 ส่วนระดับราคาสูงอยู่ที่ราคาสูงกว่า 14.83 บาทต่อกก. มีค่ากลางอยู่ที่ 16.42 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 15.70

ตารางที่ 5.8 ระดับผลผลิตต่อไร่ถั่วเหลืองฝักสดและโอกาสของการเกิดขึ้น

ผลผลิตต่อไร่	ระดับ	จำนวน	ร้อยละ	ค่ากลาง
<761.35	ต่ำ	96	20.73	380.68
761.35 - 1,484.95	ปานกลาง	285	61.56	1,123.15
>1,484.95	สูง	82	17.71	2,242.48
		463	100	

หมายเหตุ: การหารระดับผลผลิต ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จากค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเส้นแบ่ง

ตารางที่ 5.9 ระดับราคาถั่วเหลืองฝักสดต่างๆ และโอกาสของการเกิดขึ้น

ราคาต่อ กก.	ระดับ	จำนวน	ร้อยละ	ค่ากลาง
< 13.14	ต่ำ	100	22.42	9.57
13.14 - 14.83	ปานกลาง	276	61.88	13.99
> 14.83	สูง	70	15.70	16.42
		446	100	

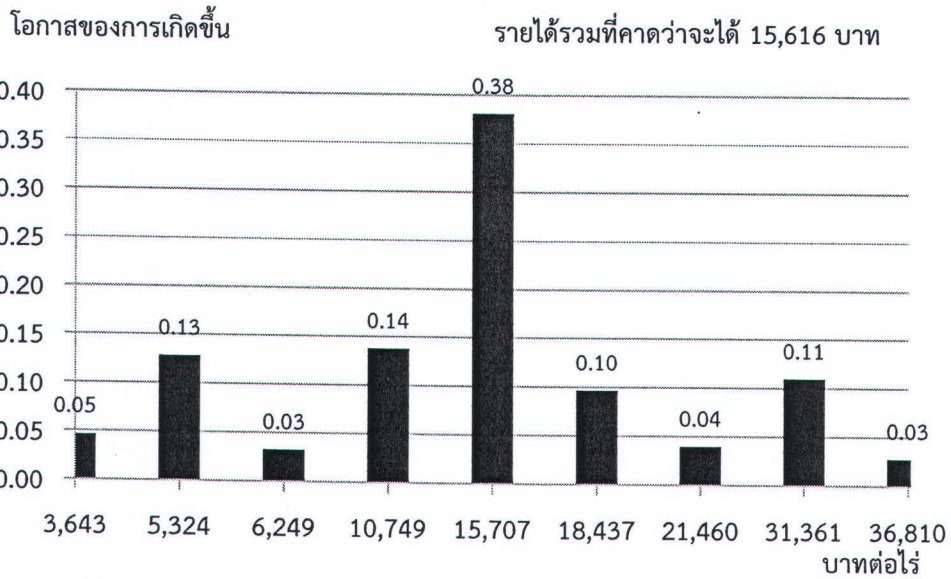
หมายเหตุ: การหารระดับราคา ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จากค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเส้นแบ่ง

จากนั้น เราสามารถ นำตารางที่ 5.8 และ 5.9 เป็นตารางที่ 5.10 มาผนวกกัน สามารถคำนวณหา ค่าที่น่าจะเป็นของรายได้รวมได้เท่ากับ 15,616.26 บาทต่อไร่ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8,256.29 บาทต่อไร่ มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 0.53 คือ มีความเสี่ยงด้านรายได้รวมระดับปานกลาง ส่วนรูปที่ 5.10 แสดงการกระจายรายได้รวมต่อไร่ และ รูปที่ 5.11 แสดงโอกาสของการเกิดรายได้รวมสะสม ณ ระดับรายได้รวมต่างๆ การได้กำไรของการผลิตถั่วเหลืองฝักสด ขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิต ในการศึกษาในส่วนนี้ใน ส่วนของต้นทุนการผลิตได้คำนวณต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองฝักสดไว้ ซึ่งมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 8,329.12 บาทต่อไร่ และจากรูปที่ 5.11 นี้ แสดงให้เห็นว่าโอกาสของรายได้ที่จะสูงกว่า 8,329.12 บาทต่อไร่ (ระหว่างโอกาสของรายได้ 6,248.78 - 10,748.55) มีร้อยละ 72 แสดงว่าโอกาสที่เกษตรกรจะได้ ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวกมีอย่างต่ำประมาณร้อยละ 72 และหากพิจารณาต้นทุนรวมทั้งหมด ของการถั่วเหลืองฝักสดที่รวมค่าเสียโอกาสแรงงานของเกษตรกรเอง ค่าเสียโอกาสที่ดิน และค่าเสื่อมราคา อุปกรณ์ซึ่งอยู่ที่ 11,551.30 บาทต่อไร่ และจากรูปที่ 5.11โอกาสของรายได้ที่จะสูงกว่า 11,551.30 บาทต่อ

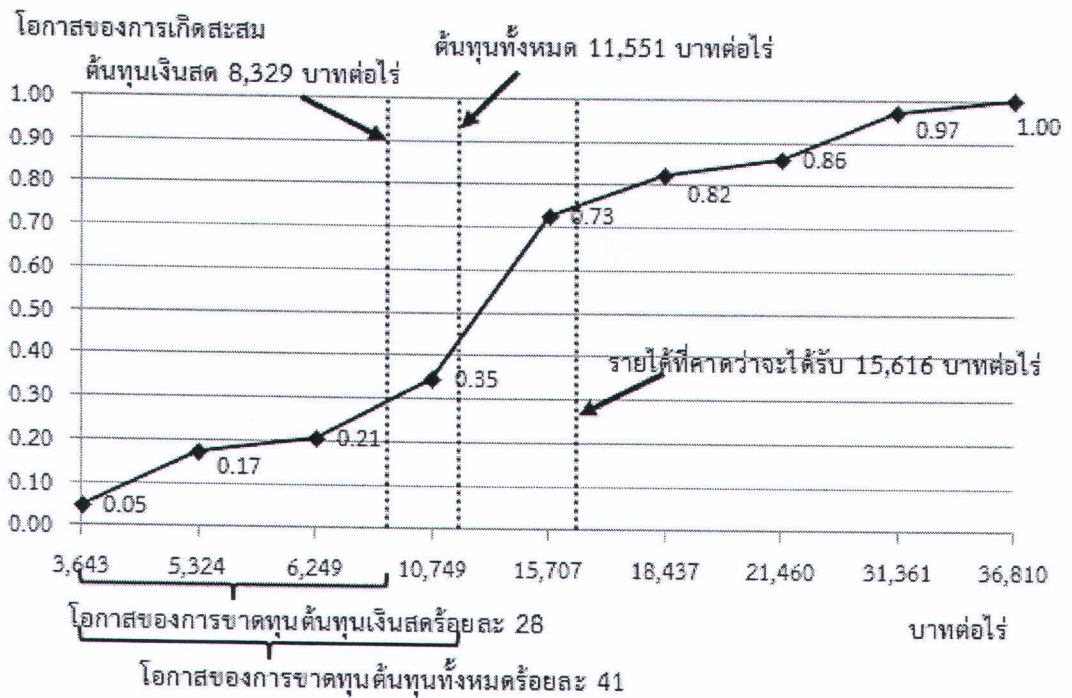
ไร่จะอยู่ในช่วงที่มีค่าร้อยละ 59 (ระหว่างโอกาสของรายได้ 10,748.55 - 15,707.25) ทำให้เกษตรกรมีโอกาที่จะได้กำไรประมาณร้อยละ 59 ถ้าได้ผลผลิตปานกลางร่วมกับราคาที่ย่ำก่อนไปทางปานกลางก็สามารถมีกำไรได้แล้ว

ตารางที่ 5.10 โอกาสของการเกิดขึ้นของผลผลิต และ ราคาของถั่วเหลืองฝักสดระดับต่างๆ

ระดับผลผลิต-ราคา	โอกาสของการเกิดขึ้น	ระดับผลผลิต (กก.ต่อไร่)	ระดับราคา (บาทต่อ กก.)	รายได้รวม (บาทต่อไร่)	รายได้รวม x โอกาสของการเกิดขึ้น
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาต่ำ	0.05	380.68	9.57	3,643.06	169.36
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาปานกลาง	0.13	380.68	13.99	5,323.74	683.10
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาสูง	0.03	380.68	16.42	6,248.78	203.35
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาต่ำ	0.14	1,123.15	9.57	10,748.55	1,483.47
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาปานกลาง	0.38	1,123.15	13.99	15,707.25	5,983.27
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาสูง	0.10	1,123.15	16.42	18,436.51	1,781.17
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาต่ำ	0.04	2,242.48	9.57	21,460.49	852.19
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาปานกลาง	0.11	2,242.48	13.99	31,361.01	3,437.14
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาสูง	0.03	2,242.48	16.42	36,810.23	1,023.21
รวม	1.00				
ค่าที่น่าจะเกิดขึ้นของรายได้รวม (บาทต่อไร่)					15,616.26
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้รวม					8,256.29
Coefficient of variation					0.53

รูปที่ 5.10 รายได้รวมของการผลิตถั่วเหลืองฝักสด และ โอกาสของการเกิดขึ้น

รูปที่ 5.11 โอกาสของการเกิดขึ้นของรายได้รวมสะสมของการผลิตถั่วเหลืองฝักสด

5.3.3 ความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติ

ปัญหาภัยธรรมชาติที่เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดส่วนใหญ่ประสบในรอบ 10 ปีคือปัญหาเกี่ยวกับโรคแมลง ซึ่งเกษตรกรถึงร้อยละ 69.35 ประสบปัญหานี้ การเกิดปัญหาโรคและแมลงในรอบ 10 ปีเกิดขึ้นเฉลี่ยประมาณ 1.71 ครั้ง โดยส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตเฉลี่ยถึงร้อยละ 23.82 ที่ระดับค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนเท่ากับ 1.2 ซึ่งถือว่าค่าความเสียหายมีความผันผวนอยู่ในระดับสูง (ตารางที่ 5.11) ปัญหารองลงมาที่เกษตรกรประสบคือปัญหาด้านฝนแล้งและน้ำท่วมโดยเกษตรกรร้อยละ 54.84 และ 35.48 ให้ข้อมูลว่ามีปัญหาด้านนี้ตามลำดับ โดยปัญหาด้านฝนแล้งมีค่าเฉลี่ยของความเสียหายร้อยละ 23.18 มีความสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 1.19 ถือได้ว่าเป็นระดับความแปรปรวนที่สูง ในขณะที่ ปัญหา น้ำท่วมมีค่าเฉลี่ยของความเสียหายร้อยละ 20.08 มีความสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 1.64 ซึ่งถือได้ว่าเป็นระดับความแปรปรวนที่สูงเช่นเดียวกัน ปัญหาที่เกิดจากลมพายุเป็นปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเช่นเดียวกัน แต่ร้อยละของเกษตรกร (ร้อยละ 29.03) ที่ประสบปัญหานี้ และระดับความรุนแรง (ร้อยละ 8.66) อยู่ในระดับที่น้อยเมื่อเทียบกับปัญหาอื่นที่กล่าวมาแล้ว

หากพิจารณาถึงระดับความรุนแรงของภัยธรรมชาติ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 46.15 ถือว่าปัญหาโรคและแมลงถือว่ามีระดับความรุนแรงอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่เกษตรกรเห็นว่าปัญหาฝนแล้งเป็นปัญหาที่ระดับความรุนแรงกระจายอยู่ตั้งแต่เล็กน้อย ปานกลาง และมาก ในระดับที่เท่า ๆ กัน แต่ปัญหาจากน้ำท่วม (เกษตรกรร้อยละ 52.38) และลมพายุ (เกษตรกรร้อยละ 58.82) เห็นว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.11 ปัญหาภัยธรรมชาติในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาในกรณีของถั่วเหลืองฝักสด

ปัญหา ภัยธรรมชาติ	เกษตรกรที่ประสบ ปัญหาภัยธรรมชาติ (n=60)		จำนวนครั้ง เฉลี่ยที่เกิด ปัญหา	ความเสียหายของผลผลิต		
	จำนวน	ร้อยละ		ค่าร้อยละ เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์ ความแปรปรวน
ฝนแล้ง	34	54.84	2.00	23.18	27.48	1.19
น้ำท่วม	22	35.48	2.05	20.08	33.00	1.64
ลมพายุ	18	29.03	2.39	8.66	16.44	1.90
โรคและแมลง	43	69.35	1.71	23.82	24.27	1.02

ตารางที่ 5.12 ระดับความรุนแรงของปัญหาภัยธรรมชาติที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ปัญหา ภัยธรรมชาติ	ระดับความรุนแรง							
	น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฝนแล้ง	10	33.33	10	33.33	9	30.00	1	3.33
น้ำท่วม	11	52.38	3	14.29	4	19.05	3	14.29
ลมพายุ	10	58.82	6	35.29	1	5.88	0	0.00
โรคและแมลง	15	38.46	18	46.15	6	15.38	0	0.00

ในด้านแหล่งน้ำเพื่อการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เกษตรกรบางส่วนมีการใช้แหล่งน้ำมากกว่าหนึ่งแหล่ง หากพิจารณาประเภทของแหล่งน้ำ น้ำลำเหมืองเป็นแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.7 ของเกษตรกรทั้งหมด ลำดับรองลงมาคือน้ำลำห้วยคิดเป็นร้อยละ 22.6 ตามด้วยการใช้น้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 21.0 แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้น้อยที่สุดร้อยละ 1.6 คือบ่อน้ำบาดาล (ตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
น้ำฝน	13	21.0
น้ำลำห้วย	14	22.6
น้ำลำเหมือง	37	59.7
บ่อน้ำบาดาล	1	1.6
อ่างเก็บน้ำสาธารณะ	11	17.7
ชลประทาน	5	8.1

หมายเหตุ: 1. ร้อยละของหัวข้อประเภทแหล่งน้ำเป็นค่าที่คิดจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดทั้งหมด 62 ราย

ส่วนปัญหาการขาดแคลนน้ำ เกษตรกรร้อยละ 53.2 ระบุว่ามีปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเกษตรกรทุกคน ระบุว่าสาเหตุของปัญหามาจากการที่ฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง เกษตรกรร้อยละ 42.4 ระบุว่าปัญหานี้เพิ่งเกิดขึ้นในปี และเกษตรกรร้อยละ 27.3 ระบุว่าปัญหานี้เกิดขึ้นปีเว้นปี เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.9) กล่าวถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำจะเกิดขึ้นบางเดือนเท่านั้น ในช่วงเดือน เมษายนถึง พฤษภาคม วิธีการแก้ปัญหาที่เกษตรกรร้อยละ 21 ใช้คือหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น เช่น สูบน้ำจากแม่น้ำ วิธีการอื่น ๆ ที่เกษตรกรส่วนน้อยใช้ได้แก่ ให้น้ำตอนกลางคืน กั้นลำห้วยเป็นฝาย เปลี่ยนเวรการใช้ น้ำ ปลูกพืชอื่นแทน เช่นมันสำปะหลัง หรือ หลีกเลี่ยงการปลูกในเดือนนั้น ในขณะที่ร้อยละ 12.9 ไม่ทำอะไรเลย ปล่อยให้จนกว่าฝนจะตก ถึงแม้จะมีปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนน้ำแต่เกษตรกรถึงร้อยละ 87.1 ไม่เคยคิดจะเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นหรือเลี้ยงสัตว์ มีเกษตรกรร้อยละ 9.7 เคยคิดที่จะเปลี่ยนไปพืชหรือ

สัตว์อื่นแต่ยังไม่เคยทำเพราะไม่มีความรู้หรือไม่มีฝายใดมาสนับสนุน และมีเกษตรกร 2 รายหรือร้อยละ 3.2 เคยเปลี่ยนแล้ว โดยเปลี่ยนไปปลูก ข้าวโพด เพราะเพื่อนบ้านหรือบริษัทมาแนะนำ (ตารางที่ 5.14)

ตารางที่ 5.14 รายละเอียดปัญหาการขาดแคลนน้ำ สำหรับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
การประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ไม่มี	29	46.8
มี	33	53.2
ลักษณะปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ฝนแล้งหรือทิ้งช่วง น้ำไม่เพียงพอ	33	100.0
ความถี่ในการขาดแคลนน้ำ		
เกิดทุกปี	2	6.1
เกิดปีเว้นปี	9	27.3
ทุก 2 ปี	8	24.2
เพิ่งเกิดปีนี้	14	42.4
ช่วงเวลาที่เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ		
ทั้งปี	1	3.1
บางเดือนเท่านั้น	32	96.9
การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ไม่ระบุ	5	8.1
ไม่ทำอะไรเลย ปล่อยให้จนกว่าฝนจะตก	8	12.9
หาแหล่งน้ำเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น เช่น สูบน้ำจากแม่น้ำ	13	21.0
ให้น้ำตอนกลางคืน	1	1.6
กั้นลำห้วยเป็นฝาย	1	1.6
เปลี่ยนวิธีการใช้น้ำ	2	3.1
ปลูกพืชอื่นแทน เช่น มันสำปะหลัง	1	1.6
หลีกเลี่ยงการปลูกในเดือนนั้น	2	3.1
เคยอยากคิดเปลี่ยนพืชสัตว์ที่ทำหรือไม่		
ไม่คิดเปลี่ยน	54	87.1
เคยเปลี่ยนมาแล้ว	2	3.2
เคยคิดแต่ไม่เคยทำ	6	9.7

หากพิจารณาภาพรวมของความเสี่ยงของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบพันธะสัญญาถือได้ว่ามีความเสี่ยงในประเด็นของราคาอยู่ในระดับน้อย และผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้ความแปรปรวนของรายได้จะอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน สำหรับความเสี่ยงของเกษตรกรต่อการผลิตยังคงมีอยู่มากโดยเฉพาะปัญหาโรคและแมลงระบาด และ ฝนแล้ง แต่มีความรุนแรงของการเกิดปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง ในส่วนของแหล่งน้ำเกษตรกรใช้น้ำลำเหมืองเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำถือได้ว่าเป็นเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดถึงร้อยละ 53.2 ประสบปัญหา โดยเกิดปัญหาจากการที่ฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ถึงแม้เกษตรกรจะมีความเสี่ยงและปัญหาด้านต่าง ๆ ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในระบบเกษตรพันธะสัญญาแต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยคิดจะเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นหรือเลี้ยงสัตว์อื่น

ถั่วเหลืองฝักสดจัดว่าเป็นพืชที่มีความแปรปรวนของราคาในระดับต่ำ (C.V. = 0.12) ในรอบ 10 ปี มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.98 บาทต่อกก. ระดับราคาถั่วเหลืองฝักสดที่ต่ำกว่า 13.14 บาทต่อกก. ถือว่าอยู่ในระดับต่ำ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 22.42 ระดับราคาปานกลางอยู่ที่ 13.14 – 14.83 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.88 ส่วนระดับราคาสูงอยู่ที่ราคาสูงกว่า 14.83 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 15.70 ส่วนความแปรปรวนของผลผลิตอยู่ในระดับระดับปานกลาง (C.V.= 0.64) ปริมาณผลผลิตที่ได้รับย้อนหลัง 10 ปีเฉลี่ยอยู่ที่ 1,123.15 กก.ต่อไร่ ระดับผลผลิตที่ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำที่ผลผลิตที่ต่ำกว่า 761.35 กก.ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 20.73 ถ้าผลผลิตต่อไร่อยู่ในช่วง 761.35 – 1,485.95 กก.ต่อไร่ ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.56 และถ้าผลผลิตต่อไร่สูงกว่า 1,484.95 กก. ต่อไร่มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 17.71 การคำนวณหารายได้ที่คาดว่าจะได้รับของการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในรอบ 10 ปีได้เท่ากับ 15,616.26 บาทต่อไร่ มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 0.53 คือ มีความเสี่ยงด้านรายได้รวมระดับปานกลางเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างในปี 2553 ซึ่งมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 8,329.12 บาทต่อไร่และหากพิจารณาด้านทุนรวมทั้งหมดของการถั่วเหลืองฝักสดที่รวมค่าเสียโอกาสแรงงานของเกษตรกรเองและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ซึ่งอยู่ที่ 11,551.30 บาทต่อไร่ ทำให้ทราบว่าในรอบ 10 ปี มีโอกาสร้อยละ 72 ที่เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวก และมีโอกาสร้อยละ 59 ที่จะได้กำไรสุทธิเป็นบวก (คือมีรายได้มากกว่าต้นทุนทั้งหมด) อย่างไรก็ตามการคำนวณผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในปี 2553 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8,163.78 บาทต่อไร่ และมีผลกำไรสุทธิเท่ากับ 4,941.59 บาทต่อไร่ คิดผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดต่อวันทำงานได้เท่ากับ 490.26 บาทต่อวันต่อคน ซึ่งสูงกว่าค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

ส่วนการปรับตัวและป้องกันความเสี่ยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.8) ให้ความเห็นว่าถั่วเหลืองฝักสดมีระดับความแปรปรวนของรายได้ต่ำ และเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง และเกษตรกรร้อยละ 16 ระบุว่าความแปรปรวนของรายได้มีระดับปานกลาง และไม่บ่อยๆ เกษตรกรร้อยละ 6.5 ระบุว่ามีความแปรปรวนของรายได้ระดับปานกลางและเกิดขึ้นบ่อย ๆ โดยเกษตรกรมีวิธีรับมือในกรณีเกิดความแปรปรวนด้วย การเลือกที่จะพุดจา คุยปัญหากับบริษัทหรือเอเย่นต์ (ร้อยละ 26) บางรายพยายามลดค่าใช้จ่ายลง (ร้อยละ 14) รับจ้างนอกฟาร์ม (ร้อยละ 9) ใช้เงินออมที่มีอยู่ (ร้อยละ 13) และไม่ได้ทำอะไรเลย ร้อยละ 9

มาตรการที่เกษตรกรคิดว่าสามารถช่วยป้องกันความเสี่ยงจากความแปรปรวนของรายได้ได้คือ การวางแผนการผลิตใหม่ (ร้อยละ 56.5) การประกันพืชผล (ร้อยละ 25.8) การหาอาชีพใหม่ (ร้อยละ 6.7) การเลิกการผลิตดังกล่าว (ร้อยละ 9.7)

5.4 ความพึงพอใจ ผลกระทบ และการปรับตัว

ในด้านความพึงพอใจของเกษตรกรต่อเกษตรกรพันธะสัญญานั้น จากคะแนนเต็ม 10 เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝึกสดให้คะแนนความพึงพอใจด้านการมีสัญญาที่ชัดเจนเข้าใจได้ เฉลี่ย 7.6 ความสมบูรณ์ของสัญญาในด้านต่างๆ เฉลี่ย 7.5 การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดในสัญญาเฉลี่ย 6.5 ส่วนความพึงพอใจในด้านประสิทธิผลในการสื่อสารกับเกษตรกรอยู่ในระดับเฉลี่ย 7.86 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับพืชอื่น ในด้านการได้รับปัจจัยการผลิต เช่น คุณภาพของปัจจัยการผลิต ความพอเพียงของปัจจัยการผลิต คุณภาพปุ๋ย สารเคมีและยาป้องกันโรค ความพอเพียงของปัจจัยการผลิตต่อความต้องการ ความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต มีความพึงพอใจในระดับเฉลี่ย 8.1 – 8.4 แต่ความพึงพอใจต่อราคาปัจจัยการผลิตที่บริษัทจัดให้มีค่าเฉลี่ยเพียง 7.1 และคุณภาพของพันธุ์ที่บริษัทจัดให้มีค่าเฉลี่ยเพียง 7.7 เท่านั้น

ในด้านความพึงพอใจต่อการรับซื้อผลผลิต ในประเด็นเกี่ยวกับการแจ้งจำนวนเงินและวันที่ที่เกษตรกรจะได้รับเงินทันทีที่มีการรับผลผลิต ความรวดเร็วในการจ่ายเงินของบริษัท การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค่าจำหน่ายผลผลิตมีความถูกต้อง การไม่มีการคิดดอกเบี้ยค่าปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรรับมาหรือคิดในอัตราที่เหมาะสม มีระดับความพึงพอใจในช่วง 7.7 – 8.2 และมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 8.0 ซึ่งมีค่าความพอใจค่อนข้างสูง

ความพึงพอใจในด้านความแปรปรวนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีการผลิตอยู่ในระดับเฉลี่ย 7.81 ด้านคุณภาพผลผลิต 7.6 แต่ในด้านความแปรปรวนทางราคามีความพึงพอใจระดับเฉลี่ย 7.26 ด้านผลผลิตมีระดับความพึงพอใจเท่ากับ 7.35

เกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการรับซื้อตามราคาเท่ากับ 8.1 และ ด้านการรับซื้อตามปริมาณที่กำหนดมีความพึงพอใจเท่ากับ 8.3 การขายผลผลิตได้อย่างแน่นอนเฉลี่ยเท่ากับ 8.2 และการรับซื้อเกินกว่าที่ระบุในสัญญามีค่าความพึงพอใจเท่ากับ 7.8 แต่ในด้านความเหมาะสมของราคาที่กำหนด มีความพึงพอใจเฉลี่ย 7.4

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝึกสดในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 64.5 ระบุว่าการทำเกษตรกรพันธะสัญญาไม่มีผลทางลบกับรายได้ของเกษตรกร ในกลุ่มของเกษตรกรที่ระบุว่าไม่ประสบผลทางลบกับรายได้เกษตรกรร้อยละ 36.4 ให้ข้อมูลว่าช่วงการลดลงของรายได้อยู่ในช่วงร้อยละ 1 ถึง 20 และเกษตรกรร้อยละ 31.8 ให้ข้อมูลว่าช่วงการลดลงของรายได้อยู่ในช่วงร้อยละ 21 ถึง 40 มีเกษตรกรถึงร้อยละ 88.7 และเป็นร้อยละที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับพืชอื่นระบุว่า การปลูกถั่วเหลืองฝึกสดมีรายได้จากการผลิตในระบบพันธะสัญญามากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำ เกษตรกรเพียงร้อยละ 3.2 ระบุว่ารายได้ได้น้อยกว่าการผลิตแบบอื่นส่วนร้อยละ 8.1 ระบุว่ามิได้รับรายได้จากถั่วเหลืองฝึกสดไม่มากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำโดยให้

เหตุผลที่เลือกปลูกถั่วเหลืองฝักสดว่าเป็นเพราะได้รายได้ที่แน่นอน (ร้อยละ 29) เป็นพืชอายุสั้นปลูกง่าย ใช้ปัจจัยการผลิตน้อย ใช้น้ำน้อย ผลผลิตดี ขายง่าย (ร้อยละ 25.8) มีตลาดรองรับแน่นอน (ร้อยละ 17.7) สร้างรายได้และรายได้เสริม (ร้อยละ 3.2) อย่างไรก็ตาม มีเกษตรกรบางรายให้เหตุผลว่าที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพราะไม่มีทางเลือกอื่น (ร้อยละ 3.2) ในด้านความเสี่ยงทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 95.2 ให้ข้อมูลว่าไม่มีผลกระทบเชิงลบ ร้อยละ 74.2 ให้ข้อมูลว่ามีผลกระทบทางบวก สำหรับเหตุผลที่มีผลกระทบทางบวกคือ ในประเด็นการสร้างรายได้ให้คนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 80.4) และมีการจ้างงานก่อให้เกิดการกระจายรายได้ลดการย้ายถิ่นฐาน (ร้อยละ 8.7) ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 16.2) ที่เห็นว่าการปลูกถั่วเหลืองฝักสดส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นว่าส่งผลกระทบต่อความเสื่อมคุณภาพของและสารพิษตกค้าง ขณะที่มีเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 37.1) ที่เห็นว่ามีผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นประโยชน์ในการบำรุงดินให้ดีทำให้ผลผลิตเกษตรดีขึ้นและซากของต้นสามารถใช้ทำปุ๋ยหมักได้ และใช้ซากเป็นอาหารสัตว์หรือนำไปขายได้

ในด้านทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดต่อเกษตรกรพันธะสัญญา พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรกรพันธะสัญญา โดยเกษตรกรทุกคนเห็นว่าเกษตรกรพันธะสัญญาทำให้เกษตรกรตั้งใจควบคุมการผลิตมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีขายได้ในราคาประกันที่สูง เกษตรกรพันธะสัญญาทำให้ได้เรียนรู้เรื่องระบบการผลิตที่ช่วยให้ผลผลิตดีขึ้น เกษตรกรพันธะสัญญาทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และเกษตรกรพันธะสัญญาช่วยให้ได้จำนวนผลผลิตที่แน่นอน บางรายให้ความเห็นว่าเกษตรกรพันธะสัญญาทำให้ได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ (ร้อยละ 91.9) อย่างไรก็ตามก็มีทัศนคติในบางประเด็นที่ไม่ค่อยดีต่อเกษตรกรพันธะสัญญา เช่น ทำให้ขาดอิสระในการขายผลผลิต (ร้อยละ 82.3) ขาดอิสระในการเลือกปลูกพืช (ร้อยละ 37.1) ไม่สามารถใช้วิธีการผลิตอื่นได้ (ร้อยละ 67.7)

5.5 สรุปการผลิตถั่วเหลืองฝักสดระบบพันธะสัญญา

การผลิตถั่วเหลืองฝักสดระบบพันธะสัญญา เกิดขึ้น เนื่องจากความต้องการการส่งออกเพื่อการบริโภคในประเทศได้วันเป็นหลัก เกษตรกรบางส่วนได้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมานาน 16 ปี โดยเฉลี่ยเกษตรกรสามารถได้ผลตอบแทนจากการผลิตถั่วเหลืองฝักสด โดยหักต้นทุนทุกอย่างแล้ว ราวไร่ละ 4,900 บาท มีผลตอบแทนต่อแรงงานครัวเรือน ราว 490 บาทต่อวัน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยในพื้นที่ซึ่งมีค่าประมาณ 164 บาทต่อวัน จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือนในกรณีถั่วเหลืองฝักสดมีค่าสูงกว่าค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยต่อวันอย่างไรก็ตามก็ยังมีเกษตรกรร้อยละ 15 ที่ยังขาดทุนอยู่เมื่อคิดต้นทุนทั้งหมดในปีการผลิต 2552/53 แต่ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนเงินสด มีเพียงร้อยละ 2 ของเกษตรกรที่ยังขาดทุน เมื่อนำข้อมูลระยะยาว 10 ปี มาประมวล โอกาสของการขาดทุนเงินสด มีร้อยละ 28 และโอกาสของการขาดทุนต้นทุนทั้งหมดมีร้อยละ 41 ซึ่งนับว่า เป็นโอกาสของการขาดทุนในระดับปานกลาง เกษตรกรที่ได้ผลตอบแทนดีเป็นเกษตรกรที่ได้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่า 1.5 ตันต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ขาดทุนเป็นกลุ่มที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า 1 ตันต่อไร่ และสาเหตุที่มีผลผลิตต่ำเพราะเกิดโรคระบาดในแปลงของเกษตรกร ดังนั้นการได้ผลตอบแทนดีหรือไม่ของถั่วเหลืองฝักสดขึ้นอยู่กับผลผลิตต่อไร่เป็นสำคัญ การ

ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทหรือนายหน้าผู้รวบรวมถึงปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดเป็น
สิ่งจำเป็นหากเกษตรกรเริ่มสังเกตถึงการเริ่มโรคระบาดในไร่

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดประสบปัญหาโรคแมลงมากที่สุด ซึ่งอาจทำให้ผลผลิตเสียหายถึง
ร้อยละ 23 ด้านความพึงพอใจ เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านการรับซื้อในระดับ 8/10 และความ
เหมาะสมของราคา มีความพึงพอใจค่อนข้างสูง 7.4/10 ส่วนความพึงพอใจด้านเทคโนโลยี มีความพึงพอใจ
ในระดับ 7.8/10 ส่วนในด้านสัญญา มีความพึงพอใจ 7.6/10 มีเกษตรกรถึงร้อยละ 88.7 และเป็นร้อยละ
ที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับพืชอื่นระบุว่า การปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีรายได้จากการผลิตในระบบพันธะสัญญา
มากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำและมีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกถั่วเหลืองฝักสด และคิดว่า การปลูกถั่ว
เหลืองฝักสดมีผลด้านบวกทางรายได้ และ สังคม ส่วนมีเกษตรกรร้อยละ 16 ที่คิดว่าการปลูกถั่วเหลืองฝัก
สดมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม